

## Täysistunto

Perjantai 22.4.2022 klo 13.00—13.15

### 4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaja yhteistyösopimuksen sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevien määräysten soveltamisesta

Hallituksen esitys HE 40/2022 vp

#### *Lähetekeskustelu*

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. — Avaan keskustelun. Ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

#### *Keskustelu*

**13.01 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppaja yhteistyösopimuksen sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevien määräysten soveltamisesta. Lailla säädettäisiin sopimusta täydentävästä kansallisesta lainsäädännöstä, sillä osa sopimuksen sosiaaliturvan yhteensovittamisen määräyksistä edellyttää täydentävää ja selkeyttävää kansallista sääntelyä.

Yhdistynyt kuningaskunta erosi Euroopan unionista 1. helmikuuta vuonna 2020. Neuvottelut yhteistyöstä EU:n jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä sitä koskevaksi kauppaja yhteistyösopimukseksi saatiin päätökseen 24.12.2020. Euroopan unionin neuvosto teki 29.12.2020 päätöksen... [Hälinää]

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Ministeri Sarkkinen, hetkinen. — Pyydän, että sali hiljenee tähän asiaan liittyvät keskustelut pois lukien.

Kiitoksia, puhemies! — Euroopan unionin neuvosto teki 29.12.2020 päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta 1.1.2021 alkaen, ja sopimus on tullut lopullisesti voimaan 1.5.2021. Kyseessä on niin sanottu unionisopimus, joka on suoraan unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita velvoittava, eikä sitä saateta erikseen kansallisesti voimaan.

Suomen kannalta pääosa sopimuksen sosiaaliturvaa koskevista määräyksistä on sovellettavissa itsenäisesti kansallisen etuuslainsäädännön kanssa. Esityksessä ehdotetulle täydentävälle sääntelylle on kuitenkin tarve erityisesti sosiaaliturvalaitosten toimivaltojen vahvistamiseksi sopimuksen toimeenpanossa sekä eräiden kansallisten menettelyjen soveltamiseksi Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä sosiaaliturvaa yhteensovitettaessa.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2022 vp

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä voimassa oleva sosiaaliturvajärjestelmiä yhteensovittava sääntely perustuu niin sanotuille EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetuksille 883/2004 ja 987/2009. Kauppa- ja yhteistyösopimuksessa on vastaavat yksityiskohtaiset sosiaaliturvan yhteensovittamista koskevat määräykset EU-jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välille. Kyseessä on mainittujen EU-asetusten periaatteille ja säännöksille rakentuva sosiaaliturvajärjestelmiä yhteensovittava ratkaisu, jonka mukaisesti EU-jäsenvaltioiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvaoikeuksia turvataan.

EU-sääntelyssä ja sopimuksen määräyksissä on myös eräitä poikkeuksia. Esimerkiksi EU-sääntelystä poiketen perhe-etuudet eivät kuulu kauppa- ja yhteistyösopimuksen soveltamisalaan, eikä sopimus sisällä työttömyysetuuksia koskevia määräyksiä työnhakumatkoja varten maiden välillä.

Sosiaaliturvan koordinaatioasetusten tueksi on säädetty kansallisesti eräistä toimivaltakysymyksistä sekä kansallisista menettelyistä asetusten toimeenpanossa. Lisäksi etuuslainsäädännössä on useita informatiivisia säännöksiä, jotka selkeyttävät asetusten toimeenpanoa etuuslainsäädännön kanssa. Kyseisiä lakeja asiassa ovat muun muassa laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja niin kutsuttu EESSI-laki eli laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta. Suoria viittauksia EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetuksiin on 20 kansallisessa laissa. Esityksessä ehdotetaan, että tätä kansallista sääntelyä, joka on luotu EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetusten toimeenpanon tueksi, voitaisiin soveltaa soveltuvin osin kauppa- ja yhteistyösopimuksen sosiaaliturvaa koskevien määräysten toimeenpanossa.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on siis varsin juridistekkinen esitys, jolla sidotaan kansallisten etuuslakien EU-tilanteita varten luotu toimeenpano kauppa- ja yhteistyösopimuksen määräyksiin tarpeellisilta osin. Lailla vahvistettaisiin rajat ylittävissä tilanteissa sosiaaliturvan toimeenpanon yhdenmukaisuutta yleisesti sekä sosiaaliturvan koordinaation jatkuvuutta Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä. Siten laki turvaisi yksilöiden sosiaaliturvaoikeuksien toteutumista rajat ylittävissä tilanteissa.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

**13.05 Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos ministeri Sarkkiselle asian esittelystä. Tämä on tärkeä esitys. Yhteistyön jatkaminen myös sen jälkeen, kun Iso-Britannia erosi EU:sta, on erittäin keskeistä ja tärkeää, ja sitä täytyy nyt rakentaa näiden erilaisten kahdenvälisten ja isompien sopimusten kautta. Aiemminhan meillä on ollut asioita, joissa on haettu mallia muun muassa opiskelijoille ja työntekijöille ja helpotettu heidän täälläolonsa — ja tässä helpotetaan nyt tätä sosiaaliturvakokonaisuutta.

Kyllä näinä päivinä tietysti ihan keskeistä on se, että meillä on vahvat kahdenväliset sopimukset Ison-Britannian kanssa myös turvallisuuskysymyksissä. Iso-Britannia ainakin toistaiseksi on aivan ratkaisevan tärkeä kahdenvälisissä sopimuksissa mutta myös monenvälisissä turvallisuuskysymyksissä Euroopassa ja Euroopan unionissakin, vaikka valtio ei enää EU:hun kuulukaan.

Tämä on tärkeä esitys ja omalta osaltaan tätä sosiaaliturvakokonaisuutta vie oikeaan suuntaan.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2022 vp

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

**13.06 Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! On tietenkin tärkeää, että tätä sosiaaliturvan yhteensovittamista rajat ylittävissä tapauksissa jatketaan Ison-Britannian kanssa siitä huolimatta, että brexit on tapahtunut. Tietenkin näissä aina on ollut haasteena EU-tasolla tämä 883/2004, minkä ministerikin täällä mainitsi, tämä Suomen asumisperusteisuus, joka poikkeaa monien muitten sosiaaliturvajärjestelmistä, jotka yleensä ovat tällaisia vakuutusperusteisia, työsuhteeseen perustuvia. Siinä mielessä erityisesti sitten, kun ruvetaan puhumaan siitä, mitkä sosiaaliturvaetuudet transportoidaan elikkä mitkä siirretään maasta toiseen, näissä on haasteita. Muistan Euroopan parlamentin ajalta, että tämä 883 oli oikein, voisi sanoa, semmoinen päänsärkydirektiivi, jonka kohdalla tiesi, että aina tulee asioita, joita pitää katsoa niin kuin Suomi-silmälaseilla ja miettiä, mitä tämä tarkoittaa nimenomaisesti suomalaisen sosiaaliturvan kannalta.

Tässä olisin tarkentanut, kysynyt ministeriltä, kun on ministeri paikalla, että kun mainitsitte, että perhe-etuudet eivät ole siirtyvissä nyt tässä Ison-Britannian kanssa tehtävässä sopimuksessa, eli tarkoittanee silloin lapsilisiä ja myöskin sitten kotihoidon tukea. Nämähän ovat olleet niitä, sanotaanko, jonkun verran ongelmia aiheuttavia, määrällisesti eivät niinkään suuria, mutta ovat mahdollistaneet myöskin tietynlaista väärinkäytösmahdollisuutta. Eli esimerkiksi kotihoidon tuessa on keskustelu ollut siitä, miksi kotihoidon tukea pitäisi maksaa ulkomaille, koska se on kuitenkin lähtökohtaisesti tarkoitettu sillä ajatuksella, että Suomessa niille lapsille, jotka eivät ole julkisessa varhaiskasvatuksessa, maksetaan kotihoidon tukea. Me emme pysty valvomaan, ovatko ulkomailla lapset julkisessa vai eivätkö ole vai kotona vai missä. Elikkä tämä on ollut yksi näistä asioista.

No, toinen kysymys liittyy sitten tähän työttömyysturvan tilanteeseen. Eli jos nyt ymmärsin oikein, niin työttömyysturvaa rajoitetaan siis niiltä osin kuin se liittyisi tähän työn hakemistilanteeseen elikkä tätä ei olisi enää mahdollisena. Brexitin yhteydessähän paljon Isossa-Britanniassakin puhuttiin näistä niin sanotuista puolalaisista putkimiehistä, ja nyt kun tämä brexit on tapahtunut, niin tuntuu, että ehkä sielläkin sitten on havahduttu siihen, että niitä puolalaisia putkimiehiä itse asiassa tarvittaisiin tässä tilanteessa, missä Ison-Britanniankin työmarkkinoilla on tietyillä aloilla osaamisesta pulaa.

Mutta voi sanoa, että tämä sosiaaliturvan yhteensovittaminen on siinä mielessä hyvin mielenkiintoinen kokonaisuus, koska tämä on ollut yksi niistä isoista kokonaisuuksista, jotka vaikuttivat siihen Ison-Britannian brexit-keskusteluun ja ylipäänsä sitten tähän brexitiin. Elikkä siinä mielessä voisi sanoa, että tavallaan niitten jälkiä tässä nyt sitten vähän paikkaillaan.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

**13.09 Heikki Autto kok:** Arvoisa herra puhemies! Tässä edellä edustaja Essayah puhui todella hyvin, ja hänellä oli myöskin tärkeitä, täydentäviä kysymyksiä asiaan liittyen.

Tosiaan on todella tärkeää, että koska Britannia on tärkeä kumppani niin Suomelle kuin tietysti koko EU:lle jatkossa, niin saadaan tällä tavoin sopimusperusteisesti varmistettua, että erilaiset yhteistyön muodot mahdollisimman mutkattomasti toimivat.

Arvoisa puhemies! Haluan vain sen todeta, että on kyllä todella haikeaa käsitellä näitä brexitin seurauksena tulevia sopimuksia ja niiden kansallista toimeenpanoa, ja on tietysti Euroopalle todella vahinko, että näin todella kävi, että Britannia Euroopan unionin jätti.

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2022 vp

Tietysti voi spekuloida sitten monella asialla sen suhteen, miksi Britannian kansa kansanäänestyksessä tällaiseen lopulta päätyi: kuinka paljon tuli asiatonta, ulkopuolista vaikuttamista, kuinka paljon toisaalta sitten tällaista populistista tulella leikkimistä, jos tällaista termiä voi käyttää näinkin vakavassa maailmanajassa, jota nyt sitten elämme ja jossa koko Euroopan ja koko lännen pitäisi koota voimia yhteen ja pystyä sitten taistelemaan niiden ihanteiden ja ideaalien puolesta, joita meillä täällä lännessä demokraattisissa yhteiskunnissa on, jotka haluavat tehdä työtä ihmisoikeuksien ja vapaan kaupan, rauhan ja tällaisen oikeuteen perustuvan kansainvälisen järjestelmän puolesta. Todella tärkeää tietysti, että lännen rivit tässä mielessä pysyvät yhtenäisenä, ja hyvä, että näitä sopimuksia nyt tehdään tässä ikävässä tilanteessa, että Britannia ei enää EU:n jäsen ole.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä — aikaa riittävästi.

**13.11 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen:** Arvoisa puhemies! Voin yhtyä edustaja Auton haikeuteen siitä, että olemme ylipäättään tilanteessa, jossa tällaisia sopimuksia joudumme tai pääsemme käsittelemään. Taustalla on brexit, ja tietenkin täällä varmaan itse kukainenkin olisi toivonut, että Britannian kansa olisi toisenlaiseen päätökseen kansanäänestyksessään päätenyt, mutta näin on käynyt ja tämän edessä ollaan. Nyt on tärkeää varmistaa se, että nämä brexitin vaikutukset tavallisten ihmisten elämään ja myös sosiaaliturvaan olisivat mahdollisimman vähäiset ja se ihmisten sosiaaliturva pystyttäisiin rajat ylittävissäkin tilanteissa edelleen turvaamaan, vaikka Britannia ei enää EU-maa olekaan.

Tämän tavoitteena on siis jatkaa sosiaaliturvan yhteensovittamista Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä mahdollisimman pitkälle kuten ennenkin. Laki turvaa siten yksilön sosiaaliturvaoikeuksien toteutumista, mutta tämä laki itsessään ei perusta yksilölle uusia oikeuksia, vaan se juontuu näistä kaupp- ja yhteistyösopimuksen määräyksistä. Todella, vaikka tavoitteena on mahdollisimman pitkälle turvata oikeudet niin kuin tähänkin asti, joitain eroavaisuuksia on, kuten nämä perhe-etuudet, jotka eivät siis kuulu sopimuksen soveltamisalaan, ja sitten nämä työnhakumatkat, joista ei ole määräyksiä näissä sopimuksissa, toisin kuin EU-asetuksissa on. Eli tällaisia tiettyjä muutoksia ja heikennyksiä näiltä osin tapahtuu, mutta noin laajassa mittakaavassa voidaan ajatella, että sosiaaliturvan jatkuvuutta rajat ylittävissä tilanteissa turvataan jatkossakin.

Sitten, arvoisa puhemies, totean ehkä sivuhuomiona tästä 883:sta, että se on todella ehkä jonkinlainen ikiliikkuja, ja se on tässä omallakin ministerikaudellani ollut esillä, ja myös tällä kertaa siihen on löytynyt tämmöisiä näkökulmia, jotka Suomi-silmällä katsottuna ovat siellä enemmän tai vähemmän ongelmallisia. Sen eteneminen taas kerran sitten tyssäsi, ja saa nähdä, milloin ja kenen toimesta sitä uudelleen viedään eteenpäin. Sinänsä kiistatonta on, että uudistamistarvetta siellä on. Se on laaja kokonaisuus, ja varmaan eri mailla on siihen erilaisia näkökulmia, ja Suomella on ne omansa. Me tulemme niitä jatkossakin pitämään esillä, mutta tietysti toivon, että löydetään sitten sellaisia yhteisiä ratkaisuja, jotka ovat myös Suomelle hyväksyttäviä ja sitten toisaalta myös toteuttavat niitä tärkeitä uudistustarpeita, mitä asetuksessa on. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

## **Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2022 vp**

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.